

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації

на тему «Удосконалення агротехнічних заходів вирощування пшениці озимої в східній частині Північного Степу», здобувача наукового ступеня доктора філософії Чугрій Ганни Анатоліївни з галузі знань 20 – Аграрні науки та продовольство за спеціальністю 201 – Агрономія

Фаховий семінар проведено у відділі агробіологічних ресурсів зернових і зернобобових культур ДУ Інститут зернових культур НААН
30 липня 2021 року, протокол № 3

В результаті аналізу виконання здобувачем наукового ступеня доктора філософії Чугрій Г. А. дисертаційного дослідження, опрацювання теоретичних та практичних положень роботи, поданих до розгляду наукових публікацій за темою дисертації, визначено наступне.

Обґрунтування вибору теми дисертаційної роботи (актуальність).

Здобувач переконливо підкреслює нагальність та важливість наукового опрацювання питань, що є предметом його дослідження, та звертає увагу на те, що недостатня наукова обґрунтованість та недоліки у системі технологічних прийомів вирощування пшениці озимої в сучасних умовах призводять до низької реалізації генетичного потенціалу продуктивності нових сортів. Серед факторів, які визначають рівень зернової продуктивності пшениці важливе місце займає оптимальне забезпечення рослин елементами мінерального живлення, за рахунок використання різних фонів живлення, а також органічних регуляторів росту. Це потребує постійного комплексного вивчення їх сумісної дії, а також впливу кожного фактора окремо на урожайність зерна та підвищення стабільності цих показників в умовах східної частини Північного Степу України. Все це і визначає актуальність досліджень за темою дисертаційної роботи та має безперечний науковий і практичний інтерес.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.
З'ясовано, що дослідження за темою дисертації виконували згідно з тематичними планами Донецької державної сільськогосподарської дослідної станції НААН України у відповідності з ПНД 14 «Технології вирощування зернових культур. Селекція кукурудзи і сорго» (2016–2020 рр.), за завданнями: «Розробка концепції продуктивно-адаптивної моделі технології вирощування пшениці озимої в посушливих умовах Степу України» (номер

державної реєстрації 0116U003160) та «Встановити оптимальні агротехнічні параметри формування високопродуктивних посівів пшениці озимої в критичних агрометеорологічних умовах» (номер державної реєстрації 0119U100127).

Наукова новизна отриманих результатів. Дисертаційна робота містить наукову новизну, що представлена автором у вигляді чітких текстових формулювань і висновків, таблиць, рисунків а також полягає в розробці науково-практичних рекомендацій. Результати досліджень, що становлять наукову новизну, полягають у наступному.

В умовах східної частини Північного Степу вперше виявлено особливості росту, розвитку та формування зернової продуктивності рослин пшениці озимої нових сортів різних селекційних центрів в умовах східної частини Північного Степу; виявлено вплив фонів живлення на розкриття властивостей різних варіантів використання регулятора росту Гумісол-плюс 01 зернові на врожайність і якість зерна пшениці озимої; визначено дію інокуляції насіння мікробіологічними препаратами на процеси формування зернової продуктивності.

Удосконалено існуючі прийоми технології вирощування пшениці озимої в умовах східної частини Північного Степу, які дозволяють повніше розкрити потенціал зернової продуктивності нових сортів пшениці озимої та знизити виробничі витрати.

Набули подальшого розвитку наукові підходи до обґрунтування агротехнічних заходів вирощування пшениці озимої в умовах східної частини Північного Степу; економічна оцінка доцільності впровадження технологічних рішень при вирощуванні пшениці озимої.

Теоретичне та практичне значення одержаних результатів дисертації. У дисертаційній роботі викладено науково-теоретичні засади вирощування пшениці озимої в умовах східної частини Північного Степу України, а також результати досліджень з удосконалення агротехнічних заходів, що спрямовані на збільшення зернової продуктивності культури. Виявлено вплив досліджуваних агротехнічних заходів вирощування на ріст і розвиток рослин пшениці озимої, а також встановлено особливості формування врожайності та якості зерна залежно від застосування мінеральних добрив, регуляторів росту та мікробіологічних препаратів, які забезпечують кращу адаптацію рослин до посушливих умов Степу та сприяють одержанню сталих врожаїв зерна.

За результатами проведених досліджень у ґрунтово-кліматичних умовах східної частини Північного Степу України з метою найповнішої реалізації адаптивного та генетично обумовленого потенціалу

продуктивності і стабілізації валових зборів зерна пшениці озимої з високими показниками економічної ефективності виробництва здобувачем розроблено та рекомендовано до застосування оптимізовані агротехнічні заходи вирощування, використання яких дозволяє одержувати в умовах східної частини Північного Степу урожайність зерна на рівні 8,00 т/га сортів: Житниця (7,99 т/га), Привітна (8,00 т/га), Наталка (8,07 т/га), Юзовська (8,21 т/га) та Премога (8,41 т/га) на фоні $N_{30}P_{30}K_{30}$, за умови внесення під передпосівну культивуацію Гумісол-плюс (3 л/га), застосування інокуляції насіння мікробіологічними препаратами Меланоріз (1,0 л/т), МікоФренд (1,0 л/т), ХелпРост (1,0 л/т), а також регуляторів росту ГуміФренд (1,0 л/т) та Гумісол-плюс 01 зернові (1,0 л/т) та обприскування посівів пшениці на початку фази кушіння препаратами Гумісол-плюс 01 зернові (0,5 л/га) та ГуміФренд (0,5 л/га). Отримані дані були використані під час розробок рекомендацій по догляду за озимими зерновими культурами, перевірені у виробничих умовах і впроваджені в господарствах різних форм власності на площі понад 5 тис. га, щорічно забезпечуючи зростання врожайності зерна та економічний ефект на рівні 4,7–5,9 млн грн.

Особиста участь автора в одержанні наукових та практичних результатів, що викладені в дисертаційній роботі. Дисертаційна робота виконана в Донецькій державній сільськогосподарській дослідній станції НААН України, наукові керівники: доктор сільськогосподарських наук, професор Гирка А. Д. і доктор сільськогосподарських наук, старший дослідник Вінюков О. О. Тема дисертації затверджена на засіданні вченої ради ДУ ІЗК НААН (протокол № 3 від 22.02.2018 р.).

Дисертаційна робота є результатом самостійної науково-дослідницької праці здобувача. За його участі розроблено робочу програму, виконано польові та лабораторні дослідження, здійснено літературний пошук і аналіз експериментального матеріалу. Автором проведено наукове обґрунтування та узагальнення одержаних даних, сформульовано основні положення дисертаційної роботи, зроблено висновки, підготовлено і опубліковано за результатами досліджень наукові праці, звіти, розроблено рекомендації виробництву, виконано виробничу перевірку та забезпечено впровадження наукових розробок.

Розглянувши звіт подібності щодо перевірки на плагіат, рецензенти дійшли висновку, що дисертаційна робота Чугрій Г. А. є результатом самостійних досліджень здобувача і не містить елементів плагіату та запозичень. Використані ідеї, результати і тексти інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

Дисертація характеризується єдністю змісту та відповідає вимогам щодо її оформлення.

Перелік публікацій за темою дисертації із зазначенням особистого внеску здобувача.

Результати досліджень опубліковано в 36 наукових працях, в тому числі: у книгах і монографіях – 2, у фахових виданнях України, включених до міжнародних наукометричних баз даних – 12, в іноземних виданнях – 1, у науково-практичних виданнях – 3, тез і матеріалів наукових конференцій – 15, у методичних рекомендаціях – 3.

Книги, монографії

1. Вінюков О. О., Чугрій Н. А., Бондарева О. Б., Удовиченко С. М., **Чугрій Г. А.**, Вінюкова О. Б. Інноваційний розвиток аграрного виробництва. Навчально-методичний посібник: Вінниця: ТОВ ТВОРИ, 2019. 80 с. *(Особистий внесок 25 % – проведення досліджень, аналіз та узагальнення експериментальних даних).*

2. Вінюков О. О., Бондарева О. Б., Коноваленко Л. І., **Чугрій Г. А.**, Дудкіна А. П., Гавриш С. Л. Біологізація агрогенних чинників в рослинництві південно-східного Степу України. Вінниця: ТОВ ТВОРИ, 2020. 124 с. *(Особистий внесок 25 % – проведення досліджень, аналіз та узагальнення експериментальних даних).*

Статті у наукових фахових виданнях України, включених до міжнародних наукометричних баз даних

3. Вінюков О. О., Бондарева О. Б., Коробова О. М., **Чугрій Г. А.** Вплив біопрепаратів на продуктивність пшениці озимої на різних фонах живлення в умовах Донецької області. *Вісник аграрної науки*. 2018. № 11. С. 41–47. *(Особистий внесок 30 % – аналіз та узагальнення експериментальних даних, написання статті).*

4. **Чугрій Г. А.**, Вінюков О. О. Ефективність використання препаратів вермікультури на рослини пшениці озимої в умовах Запорізької області. *Вісник Центру наукового забезпечення АПВ Харківської області: науково-виробничий зб.* 2018. № 25. С. 92–100. *(Особистий внесок 50 % – аналіз та узагальнення експериментальних даних, написання статті).*

5. **Чугрій Г. А.**, Вінюков О. О., Бондарева О. Б. Визначення найбільш адаптивних сортів пшениці озимої різних селекційних центрів в умовах північного Степу України. *Вісник Львівського національного аграрного університету*. 2020. № 24. С. 147–153. *(Особистий внесок 40 % – аналіз та узагальнення експериментальних даних, написання статті).*

6. **Чугрій Г. А.,** Вінюков О. О. Вплив елементів мінерального живлення на продуктивність та якість зерна пшениці озимої в зоні північного Степу України. *Зрошуване землеробство: міжвідомчий тематичний науковий збірник.* 2020. № 74. С. 87–92. (Особистий внесок 70 % – аналіз та узагальнення експериментальних даних, написання статті).

7. **Чугрій Г. А.,** Вінюков О. О. Тестування програм збалансованого живлення пшениці озимої в умовах нестійкого зволоження зони Степу України з метою стабілізації врожайності зернової групи у Східному регіоні. *Вісник Полтавської державної аграрної академії.* 2021. № 1. С. 55–64. (Особистий внесок 70 % – аналіз та узагальнення експериментальних даних, написання статті).

8. **Чугрій Г. А.** Адаптивні властивості сорту як фактор підвищення валового збору зерна пшениці озимої. *Зернові культури: науковий журнал.* 2021. Т. 5. № 1. С. 99–105.

9. **Чугрій Г. А.,** Вінюков О. О., Бондарева О. Б., Кривенко Г. І. Вплив агротехнологічних заходів на показники якості та безпеки зернової продукції пшениці озимої в умовах промислового регіону. *Вісник Сумського національного аграрного університету.* 2018. Вип. 3. С. 46–49. (Особистий внесок 40 % – аналіз та узагальнення експериментальних даних, написання статті)

10. **Чугрій Г. А.** Формування продуктивності сортів пшениці озимої залежно від строку сівби в умовах Донецької області. *Таврійський науковий вісник «Сільськогосподарські науки».* 2019. № 107. С. 178–185.

11. **Чугрій Г. А.** Формування врожайності пшениці озимої залежно від елементів технології вирощування в умовах північного Степу України. *Таврійський науковий вісник «Сільськогосподарські науки».* 2020. № 111. С. 152–157.

12. **Чугрій Г. А.** Оцінка ефективності вирощування пшениці озимої за трьома технологіями: інтенсивна, органо-адаптивна та органічна. *Таврійський науковий вісник «Сільськогосподарські науки».* 2020. № 112. С. 166–173.

13. **Чугрій Г. А.,** Вінюков О. О., Вискуб Р. С. Вивчення впливу біопродуктів на посухостійкість рослин пшениці озимої в умовах східної частини Північного Степу України. *Таврійський науковий вісник «Сільськогосподарські науки».* 2020. № 116. С. 79–87. (Особистий внесок 60 % – аналіз та узагальнення експериментальних даних, написання статті).

14. Вінюков О. О., Вискуб Р. С., **Чугрій Г. А.** Формування продуктивності рослин пшениці озимої залежно від строків сівби.

Таврійський науковий вісник «Сільськогосподарські науки». 2021. № 118. С. 47–57. (Особистий внесок 35 % – аналіз та узагальнення експериментальних даних, написання статті).

Статті у наукових іноземних виданнях

15. Vinyukov O., **Chuhrii H.**, Poplevko V. The effectiveness of the use of microbiological preparations for growing winter wheat. *Journal of Research and Applications in Agricultural Engineering*. 2021. Vol. 66. № 1. P. 30–35. Poznan. (Особистий внесок 40 % – аналіз та узагальнення експериментальних даних, написання статті).

Статті у науково-практичних виданнях

16. **Чугрій Г. А.** Економічна ефективність вирощування пшениці озимої в умовах Степу України. *Virtus*. 2018. № 24. С. 176–181.

17. **Чугрій Г. А.** Визначення ефективності різних інтенсивних агротехнологій для сталого зерновиробництва пшениці озимої в умовах Північного Степу України. *The scientific heritage*. 2020. № 43. С. 10–14.

18. **Чугрій Г. А.**, Вінюков О. О., Гирка А. Д. Вивчення впливу біопрепаратів за різних норм внесення на продуктивність пшениці озимої в умовах Північного Степу України. *RS Global «Science Review»*. 2020. № 1(28). С. 9–15. (Особистий внесок 60 % – аналіз та узагальнення експериментальних даних, написання статті).

Тези і матеріали наукових конференцій

19. **Чугрій Г. А.**, Вінюков О. О., Бондарева О. Б. Ефективність використання біологічних препаратів при обробці насіння і посівів пшениці озимої в умовах промислового регіону. *Селекція, генетика та технології вирощування сільськогосподарських культур: мат. VI міжнарод. наук.-прак. конф. молод. вчен. і спец. (м. Київ, 20 квітня 2018 р.)*. Київ, 2018. С. 90–91. (Особистий внесок 40 % – аналіз та узагальнення експериментальних даних, написання тез).

20. **Чугрій Г. А.**, Вінюков О. О., Бондарева О. Б. Заходи покращення показників якості зерна пшениці озимої в Донецькому регіоні. *Актуальні проблеми агропромислового виробництва України: мат. VIII всеукр. наук.-прак. конф. молод. вчен. (м. Львів – с. Оброшине, 14 листопада 2019 р.)*. Львів, 2019. С. 70–71. (Особистий внесок 40 % – аналіз та узагальнення експериментальних даних, написання тез).

21. **Чугрій Г. А.**, Вінюков О. О. Вплив дії препарату Гумісол-плюс 01 на урожайність пшениці озимої на різних фонах живлення. *Селекція,*

генетика та технології вирощування сільськогосподарських культур: зб. мат. VII міжнарод. наук.-практ. конф. молод. вчен. і спец. (м. Київ 19 квітня 2019 р.). Київ, 2019. С. 70. (Особистий внесок 50 % – аналіз та узагальнення експериментальних даних, написання тез).

22. **Чугрій Г. А.** Вплив метеорологічних чинників на врожайність пшениці озимої в умовах Південно-Східного Степу України. *Perspectives of world science and education: V міжнарод. науч.-практ. конф.* (м. Осака 29–31 січня 2020 р.). Осака, 2020. С. 834–841.

23. Вінюков О. О., **Чугрій Г. А.** Побудова економічної моделі доцільності використання адаптивної та органо-адаптивної технологій вирощування пшениці озимої. *Інтеграція освіти, науки та бізнесу в сучасному середовищі : зимові диспути: I міжнарод. наук.-практ. інтернет-конф.* (м. Дніпро, 6–7 лютого 2020 р.). Дніпро, 2020. С. 205–208. (Особистий внесок 50 % – аналіз та узагальнення експериментальних даних, написання тез).

24. Вінюков А. А., Бондарева О. Б., **Чугрій А. А.** Влияние сроков внесения азотных удобрений на урожай и качество зерна пшеницы озимой сорта Юзовская. *Topical issues of the development of modern science: VI міжнарод. наук.-практ. конф.* (м. Софія, 12–14 лютого 2020 р.). Болгарія. Софія, 2020. С. 321–327. (Особистий внесок 35 % – аналіз та узагальнення експериментальних даних, написання тез).

25. **Чугрій Г. А.** Ріст, розвиток і продуктивність рослин пшениці озимої протягом весняно-літньої вегетації в Північному Степу. *Science, society, education : topical issues and development prospects: V міжнарод. наук. конф.* (м. Харків, 12–14 квітня 2020 р.). Харків, 2020. С. 51–54.

26. Вінюков О. О., **Чугрій Г. А.** Вплив органічних регуляторів росту на показники продуктивності пшениці озимої сорту Перемога. *Наукове забезпечення технологічного прогресу XXI сторіччя: міжнарод. наук. конф.* (м. Чернівці, 1 травня 2020 р.). Чернівці, 2020. С. 102–106. (Особистий внесок 50 % – аналіз та узагальнення експериментальних даних, написання тез).

27. **Чугрій Г. А.** Формування біометричних показників рослин пшениці озимої різних селекційних центрів в умовах східної частини Північного Степу. *Актуальні проблеми та наукові звершення молоді на початку третього тисячоліття: зб. матер. V наук.-практ. конф. студентів, магістрантів та аспірантів* (м. Слов'янськ, 14 листопада 2020 р.). Слов'янськ, 2020. С. 21–23.

28. **Чугрій Г. А.** Концепція продуктивно-адаптивної моделі технології вирощування пшениці озимої в умовах недостатнього зволоження Степу України. *Driving force of science and trends in its development: I*

міжнарод. наук.-теорет. конф. (м. Ковентрі, Великобританія, 29 січня 2021 р.). Великобританія. Ковентрі, 2021. С. 63–67.

29. **Чугрій Г. А.** Використання мікробіологічних препаратів при вирощуванні пшениці озимої. *Інтеграція науки і практики як механізм ефективного розвитку суспільства* : наук.-практ. конф. (м. Львів, 26 лютого 2021 р.). Львів, 2021. С. 78–82.

30. **Чугрій Г. А.** Визначення ефективності біопродукту «Амалгерол» на продуктивність пшениці озимої в умовах Степу України. *Роль науково-технічного забезпечення розвитку агропромислового комплексу в сучасних ринкових умовах*: всеукр. наук.-практ. конф. (м. Дніпро, ДУІЗК НААН, 25 лютого 2021 р.). Дніпро, 2021. С. 281–282.

31. **Чугрій Г. А.** Економічна та енергетична ефективність вирощування озимих зернових культур. *Реформування економіки та фінансової системи країни : глобальні та локальні аспекти* : міжнар. наук.-практ. конф. (м. Запоріжжя, 5–6 лютого 2021 р.). Запоріжжя, 2021. С. 85–89.

32. **Чугрій Г. А.** Определение эффективности различных систем внекорневой подкормки на производительность пшеницы озимой в условиях степи Украины. *Debats scientifiques et orientations prospectives du developpement scientifique*: I міжнар. наук.-практ. конф. (м. Париж, Франція, 5 лютого 2021 р.). Франція. Париж, 2021. С. 158–162.

33. **Чугрій Г. А.** Вплив органічних регуляторів росту на біометричні показники пшениці озимої. *Органічне землеробство – розумний підхід до стабільних врожаїв*: міжнар. наук.-практ. конф. (с. Хлібодарське, ОДСДС НААН, 22 квітня 2021 р.). Хлібодарське, 2021. С. 49–53.

Методичні рекомендації

34. Вінюков О. О., Бондарева О. Б., Чугрій Н. А., **Чугрій Г. А.** Науково-практичні рекомендації щодо супроводу наповнення аграрного ринку інноваційною продукцією: рекомендації. Покровськ: ДДСДС НААН, 2018. 49 с. (*Особистий внесок 35 % – аналіз та узагальнення експериментальних даних, написання рекомендацій*).

35. Вінюков О. О., Бондарева О. Б., **Чугрій Г. А.** Вирощування пшениці озимої в умовах недостатнього зволоження в зоні східної частини північного Степу України: науково-практичні рекомендації. Покровськ: ДДСДС НААН, 2019. 17 с. (*Особистий внесок 35 % – аналіз та узагальнення експериментальних даних, написання рекомендацій*).

36. **Чугрій Г. А.**, Вінюков О. О., Коробова О. М., Гирка Т. В. Впровадження агротехнічних заходів формування високопродуктивних посівів пшениці озимої в критичних агрометеорологічних умовах східної

частини північного Степу України: науково-методичні рекомендації. Покровськ: ДДСДС НААН, 2020. 17 с. (*Особистий внесок 45 % – аналіз та узагальнення експериментальних даних, написання рекомендацій*).

Відповідність дисертації вимогам, що пред'являються до дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора філософії

Дисертаційна робота Чугрій Ганни Анатоліївни на тему «Удосконалення агротехнічних заходів вирощування пшениці озимої в східній частині Північного Степу» є завершеною науковою працею, в якій отримано обґрунтовані результати. Дисертаційну роботу виконано на достатньо високому рівні, її результати мають наукову новизну, теоретичну і практичну значимість. Дисертаційне дослідження відповідає обраній темі, розкриває її та підтверджує, що автором вирішено поставлені у роботі завдання. Здобувачем дотримано вимоги академічної доброчесності та не допущено її порушень під час дослідження. Стиль викладання матеріалу відповідає прийнятому в науковій літературі (логічність, зрозумілість, зв'язаність, цілісність, завершеність). За змістом дисертаційна робота, її результати та висновки відповідають вимогам до дисертаційних робіт сільськогосподарського профілю.

Загальний висновок

ВВАЖАТИ, що дисертаційна робота Чугрій Ганни Анатоліївни «Удосконалення агротехнічних заходів вирощування пшениці озимої в східній частині Північного Степу», яка подана на здобуття ступеня доктора філософії, за своїм науковим рівнем та практичною цінністю, змістом та оформленням повністю відповідає вимогам пп. 9, 10, 11 «Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 6 березня 2019 р. № 167, та відповідає напряму наукового дослідження освітньо-наукової програми Державної установи Інститут зернових культур НААН України за спеціальністю 201 – Агрономія.

РЕКОМЕНДУВАТИ:

Дисертаційну роботу «Удосконалення агротехнічних заходів вирощування пшениці озимої в східній частині Північного Степу», подану Чугрій Ганною Анатоліївною на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 201 – Агрономія, до захисту.

ПОРУШИТИ клопотання перед МОН України про утворення спеціалізованої вченої ради для розгляду та проведення разового захисту дисертації Чугрій Ганни Анатоліївни у складі:

Голова спеціалізованої вченої ради: доктор сільськогосподарських наук, професор Дудка Микола Іванович, завідувач лабораторії агробіологічних ресурсів кукурудзи і сорго Державної установи Інститут зернових культур Національної академії аграрних наук України.

Рецензенти:

д. с.-г. н., професор, Шевченко Михайло Семенович, завідувач відділу землеробства Державної установи Інститут зернових культур Національної академії аграрних наук України;

к. с.-г. н. Кулик Іван Олександрович, завідувач лабораторії маркетингових досліджень Державної установи Інститут зернових культур Національної академії аграрних наук України.

Опоненти:

д. с.-г. н., доцент Циліорик Олександр Іванович, завідувач кафедри рослинництва Дніпровського державного аграрно-економічного університету Міністерства освіти і науки України;

к. с.-г. н. Іщенко Віталій Анатолійович, заступник директора з наукової роботи Інституту сільського господарства Степу Національної академії аграрних наук України.

Рецензенти:

доктор сільськогосподарських наук,
професор

кандидат сільськогосподарських наук

М. С. Шевченко

І. О. Кулик

Підписи Шевченка М. С. та Кулика І. О. засвідчую:
провідний фахівець з кадрової роботи ДУ Інститут
зернових культур НААН

В. І. Хвиль